

10 клас

Урок №2

Дата:

СУЧАСНА ПОЛІТИЧНА КАРТА СВІТУ ТА ОКРЕМИХ РЕГІОНІВ. ГОЛОВНІ ОБ'ЄКТИ ПОЛІТИЧНОЇ КАРТИ.

Очікувані результати НПД: учні читають політичну карту світу, називають головні об'єкти політичної карти, розуміють їх зміст.

Розвивальна та виховна мета: формувати вміння аналізувати навчальний матеріал, самостійно знаходити причиново-наслідкові зв'язки (робити висновки); узагальнювати та систематизувати; виховувати уважність, зібраність.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: підручники, атласи, політична карта світу.

Опорні та базові поняття: політична карта, регіон світу, територія, акваторія, держава, країна, залежна територія, монархія, республіка, унітарна держава, федерація, конфедерація.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ЧУТТЄВОГО ДОСВІДУ Й ОПОРНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ

Пригадайте, що таке регіон світу. Назвіть та покажіть на карті основні регіони світу. Які географічні об'єкти відображені на політичній карті світу?

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

«Мозковий штурм»

Учитель пропонує учням роздивитися політичну карту світу в атласах та сформулювати визначення поняття «політична карта світу». Усі варіанти, ідеї, ключові слова вчитель записує на дошці або плакаті. Далі вчитель пропонує виокремити із записаних найбільш підходящі фрази, ключові слова. У результаті формується декілька визначень. Які з них є правильними?

Повідомлення теми, цілей і завдань уроку

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Політична карта світу

У суспільній географії поняття «політична карта світу» використовують у вузькому і широкому сенсі. У вузькому розумінні політична карта світу — це географічна карта Земної кулі, на якій відображені всі країни і держави світу, їх

кордони і столиці, деякі інші географічні об'єкти, що мають важливе політичне значення (поселення, шляхи сполучення тощо). У широкому розумінні політичною картою називають сукупність різноманітних даних політичного змісту про країни і регіони світу. Політична карта є об'єктом вивчення політичної географії, яка є галуззю суспільної географії, що пов'язана з політологією.

2. Головні об'єкти політичної карти світу

Робота з політичною картою світу

- *Територія* — це частина земної поверхні, що має певні просторові межі та географічне положення.

Згідно з нормами міжнародного права на Землі виділяють території трьох видів: території держав, залежні країни і території, води відкритого моря і територію Антарктиди.

Запитання. Пригадайте, яка різниця існує між поняттями «держава» і «країна».

- *Країна* — це територія із визначеними кордонами і власним населенням, що в політичному відношенні може бути як суверенною (незалежною), так і залежною.

- *Держава* — суверенне політичне утворення суспільства, що займає певну територію, на якій має всю повноту законодавчої й виконавчої влади, і організує господарську діяльність населення. Держави є головним елементом політичної карти світу.

Державний кордон відділяє територію держави від територій сусідніх країн і від вод відкритого моря, що перебуває за межами територіальних вод (12 морських миль від морського узбережжя; одна морська миля становить 1852 м у напрямку моря чи океану). Відкрите море є нейтральним для судноплавства і польотів над ним літаків різних держав. Особливий статус у ньому має економічна зона держави — морський район, що прилягає до її територіальних вод і поширюється на відстань 200 морських миль (370 км) від берегової лінії.

Залежні країни і території перебувають під політичною і військовою владою держав. Вони поділяються на: 1) колонії (зараз у міжнародній практиці вживають поняття «володіння», «залежна територія», «заморський департамент» тощо) — не мають політичної та економічної самостійності; 2) протекторати та асоційовані країн — мають відносну внутрішню незалежність; 3) підопічні території — тимчасово передані ООН під контроль незалежних держав унаслідок виникнення певних політичних умов.

Завдання. Знайдіть на політичній карті світу приклади залежних територій.

На сучасній політичній карті світу існує кілька десятків володінь і залежних територій. Власниками володінь і територій у наш час є 11 держав (найбільшими метрополіями за кількістю володінь залишаються Великобританія і Франція. Особливий територіальний статус має Антарктида — нейтральна демілітаризована (без збройних сил і військових об'єктів) територія. Водами відкритого моря мають право користуватися всі народи і держави, зокрема й внутрішньоконтинентальні.

Невизнані та частково визнані країни — територіальні утворення, які не мають загального міжнародного визнання (Абхазія, Південна Осетія, Косово, Тайвань, Палестинська держава тощо).

Політична карта дуже динамічна, адже на ній відображаються кількісні (об'єднання або розпад держав, територіальні надбання та втрати) і якісні зміни (отримання суверенітету, зміна державного устрою), які постійно відбуваються в світі.

На цій карті також позначають державні кордони, столиці держав і найважливіші міста країн. На сучасній політичній карті світу близько 230 країн і територій, з них — 194 держави (остання — Південний Судан, 2011 р.).

3. Форми правління та адміністративно-територіальний устрій країн світу

Завдання. Знайдіть на політичній карті приклади монархій і республік, унітарних та федеративних країн.

У світі існують дві основні форми правління — монархія (абсолютна, конституційна) і республіка (президентська, парламентська, змішана). У наш час існує 29 монархій, шість із яких — абсолютні. Більшість із них розташовані в Азії (Бруней, Катар, Об'єднані Арабські Емірати, Оман, Саудівська Аравія). Різновидом абсолютних монархій є теократичні (Ватикан, Саудівська Аравія).

Залежно від особливостей адміністративно-територіального поділу сучасні країни світу є або унітарними, або федеративними.

V. УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ

1. Поясніть відмінності, що існують між поняттями «територія», «акваторія», «країна», «держава», «залежна територія».
2. Назвіть основні форми правління в сучасному світі та їх ознаки.
3. Чим федеративні держави відрізняються від унітарних?

VI. ПІДСУМОК УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Підручник, опрацювати § 2.
2. З'ясуйте, які існують моделі федералізму. Чим вони відрізняються?
3. Спрогнозуйте можливі якісні та кількісні зміни на політичній карті світу у майбутньому.